

Årsrapport for Nasjonalt pilegrimssenter 2014

1. Innledning

Nasjonalt pilegrimssenter(NPS) har i 2014 hatt sitt første hele driftsår som permanent virksomhet. Fra april 2014 har sentret hatt full bemannet i alle stillingshjemler, med følgende sammensetning i staben:

Hans Morten Løvrød	daglig leder
Berit Lånke	seniorrådgiver, fagområde: pilegrimshistorikk, teologi, Olavsarv og internasjonalt
Trine Neumann-Larsen	seniorrådgiver, fagområde: kommunikasjon og markedsføring
Mattias Jansson	rådgiver, fagområde: næringsutvikling og reiseliv
Tirza Meyer	tilkallingshjelp kommunikasjon og markedsføring

Styret for NPS er oppnevnt av Klima- og miljødepartementet, og består av:

Randi Eek Thorsen	leder
Karen Espelund	nestleder
Gerd Karin Røsæg	
Steinar Aase	
Reidar Andersen	
Randi Langøigjelten	1. vararepresentant
John Petter Valstad	2. vararepresentant

Styret har i 2014 gjennomført 5 møter med 36 ordinære vedtakssaker. I tillegg kommer orienterings- og drøftingssaker. I tillegg har styret gjennomført en todagers strategisamling med administrasjonen. Av vedtakssaker kan nevnes strategi for virksomheten, forvaltningsplan for logo, organisasjonsgjennomgang, næringsplan, organisatorisk tilhørighet og styrets mandat og statusen som Europeisk kulturvei.

2. Strategiske utfordringer

NPS opplever stort engasjementet og lokalt og regionalt initiativ knyttet til pilegrimssatsning i Norge. Dette gjelder både på de godkjente ledene i nettverket av Pilegrimsleden – St Olavsvegene til Trondheim, og i områder hvor det arbeides for nyetablering av pilegrimsleder. Det er fortsatt flere av de godkjente ledene som mangler infrastruktur for å kunne betjene langvandrere som ønsker mulighet til overnatting og bispising.

Det bør i det framtidige arbeidet legges mer vekt på differensiering av tilbudet og infrastruktur på de ulike ledene. En bør også foreta en vurdering på hvorvidt en ønsker et stadig tilfang av nye leder, og om eksisterende leder skal være gjenstand for regelmessig evaluering for å vurdere om statusen som «godkjent led» opprettholdes eller bortfaller.

Det statlige pilegrimsarbeidet er et resultat av en tverrdepartemental satsning hvor Klima- og miljødepartementet, Kulturdepartementet og Handels- og Fiskeridepartementet er bidragsyttere. NPS er organisatorisk lagt til Riksantikvaren under Klima- og miljødepartementet, med en statlig strategi fra 2012 som fundament. Viktige forutsetninger i mandatet til styret for NPS er ennå ikke oppfylt, og dette skaper uklarheter og vanskeliggjør noe av arbeidet ved NPS.

3. Prioriteringer

3.1. Samarbeidsrelasjoner

NPS har mange samarbeidspartnere og interessenter knyttet til pilegrimsarbeidet, og organisasjonsgjennomgangen som ble startet høsten 2013 avsluttet våren 2014. Denne gjennomgangen var en prosess for å søke å forankre rolleforståelse og oppgavefordeling med de viktigste interessentene. Forankringsarbeidet gav ingen entydig konklusjon som lett kan implementeres, men avdekket i stor grad områder hvor det er behov for god kommunikasjon og samarbeid med de ulike aktørene. Med bakgrunn i denne prosessen har NPS i 2014 prioritert følgende:

De regionale pilegrimssentrene (RPS):

Nidaros Pilegrimsgård(NPG) og de fem sentrene som ble opprettet i 2010 har ulik organisering og eierstruktur, men alle har hoved- eller totalfinansieringen fra NPS. Disse sentrene utgjør det operative arbeidet og den lokale og regionale forankringen, og bidrar i sterk grad til måloppnåelsen for NPS.

Gjennom styringssamtaler og årlig tildelingsbrev fra NPS koordineres den samlede innsatsen. I tillegg til løpende kontakt i aktuelle saker ble det i 2014 gjennomført fire to-dager samlinger med NPS og RPS 'ene for å utarbeide felles retning og planer for arbeidet.

I 2014 har NPS og NPG hatt god dialog for å avklare roller og arbeidsfordeling, hvor NPS har fremhevet arbeidsoppgaver som pilegrimsmottak og regionalt senter. NPG har i 2014 hatt en uavklart situasjon angående husleieavtalen med Riksantikvaren, og dette har til en viss grad påvirket måloppnåelsen på de oppgaver som er tillagt fra NPS.

Granavollen RPS ble fra 01.01.14 organisert som en pilot under NPS, med virksomhetsoverdragelse fra Gran kommune til NPS.

Fylkeskommunene (FK):

FK er viktige premissleverandører og pådrivere for lokal og regional utvikling knyttet til pilegrimsleden, med kulturminnevern, næringsutvikling og reiseliv som innfallsvinkler. FK er også bindeleddet til kommunene og den naturlige operative samarbeidspartneren til de regionale sentrene, og det er viktig for NPS å ha en god dialog og en god samarbeidsrelasjon til FK.

NPS har i 2014 invitert til to samarbeidsmøter med alle FK som har godkjente pilegrimsleder. I tillegg har vi sammen med Oppland FK arrangert reiselivsseminar på DaleGudbrands Gard.

Erfaringene fra 2014 viser at de ulike fylkeskommunene er organisert forskjellig, har ulik erfaringsbakgrunn og ulik vektning av pilegrimsarbeidet. Noe av dette handler om at enkelte har vært

med i dette arbeidet lenge og har et forholdsvis omfattende tilbud i sitt område, mens andre er nye inn i dette arbeidet. Videre ser vi forskjell på de områder hvor det er etablert regionale pilegrimssentre og de områder som mangler dette operative leddet.

Kirken:

NPS er representert i Den norske Kirkes pilegrimsutvalg, og har et tett og godt samarbeid med pilegrimspresten i Nidaros.

Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke arrangerte i 2014 en konferanse om pilegrimsvandring som etisk reise. Dette var et samarbeid med Borg bispedømme og menighetene i Østfold, og NPS var bidragsyter under konferansen.

NPS har i 2014 deltatt i utviklingen av «Klimapilegrim 2015», en miljøvennlig og skånsom form for reisevirksomhet. Initiativtaker til prosjektet er «Skaperverk og bærekraft» som er et samarbeid mellom Den norske kirke, Kirkens Nødhjelp og Norges kristne råd. Målet er å organisere en pilegrimsvandring gjennom hele Norge til Olavsfestdagene i Trondheim 2015 og derfra gjennom Gudbrandsdalen og Østfold inn i Sverige, Danmark og Tyskland for så å ende opp i Paris til COP 21, miljøtoppmøtet som har til oppgave å meisle ut nye internasjonale miljøplaner.

NPS hadde en sentral rolle i komiteen for 1000-årsfeiringen av Olavs dåp i den franske byen Rouen høsten 2014. Samarbeidspartnere under feiringen var Trondheim kommune, Den katolske kirke og Den norske kirke, Olavsfestdagene og Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Et av arrangementene under feiringen var seminaret: «**Olavs dåp – et vendepunkt! Rouen 1014 – Olavsarv 2014**» hvor NPS både stod for ledelse av seminaret og med ett av foredragene.

I 2014 har NPS også vært medarrangør av konferansen «Dåp gjennom 1000 år», hvor St. Olavs dåp og dåp generelt ble kunsthistorisk og kirkehistorisk belyst.

Frivilligheten:

NPS samarbeider godt med paraplyorganisasjonen «Pilegrimsfellesskapet St Olav» som har lokalforeninger rundt om i landet. Flere av disse lokalforeningene er tilknyttet de regionale pilegrimssentrene. Av samarbeidstiltak nevnes:

- Utgivelse av tidsskriftet «Pilegrim i dag»
- Pilegrimsbod under Olavsfestdagene
- Foredrag på møter
- Organisering av stafetten «Pilgrims Crossing Borders 2015», en stafett fra Trondheim via Roma til Jerusalem og Betlehem

3.2. Rådgivende utvalg

Styret for NPS har behandlet saken, og har vedtatt å utsette oppnevningen av rådgivende utvalg til de organisatoriske spørsmålene knyttet til NPS og styrets mandat er avklart.

3.3. Arbeidsoppgaver

Gudbrandsdalsleden

NPS har prioritert utviklingen av Gudbrandsdalsleden slik at denne leden er tilfredsstillende merket og skjøttet og har nødvendige tilbud til vandrerne. Følgende tiltak er gjennomført eller påbegynt:

1. Merkehåndboka er bearbeidet og tilpasset nasjonal merkestandard, og ble sendt ut på høring ved årsskifte 2014/2015.
2. I tildelingsbrevet til RPS 'ene er det presisert at de skal være en pådriver for at FK og kommunene inngår avtaler om merking og skjøtsel av ledene, og påse at dette arbeidet blir utført.
3. Markering av sesongåpning av Gudbrandsdalsleden søndag 1. juni kl. 1200, med vandrere på de fleste etappene mellom Oslo og Trondheim.
4. Gjennomført feltobservasjon/befaring på hele strekningen Hjerkin-Trondheim, med til sammen 47 møter med pilegrimsaktører, overnattingsplasser og eksterne offentlige aktører.
5. Utplassering av 9 elektroniske tellere for registrering av trafikk på leden på strekningen Oslo-Trondheim.
6. I samarbeid med RPS Dovrefjell og Nidaros Pilegrimsgård utarbeidet felles skiltplan for strekningen Hjerkin-Trondheim, med søknad til Sør-Trøndelag fylkeskommune om delfinansiering i 2015.
7. I samarbeid med NINA gjennomført spørreundersøkelse på 3 plasser langs Gudbrandsdalsleden. Totalt 404 respondenter, med analyse av resultatene våren 2015.

De andre godkjente pilegrimsledene

Følgende tiltak er gjennomført i 2014:

1. Nordleden: Ingen konkrete tiltak fra NPS. Utviklingsprosjektet for regionalt pilegrimssenter på Stiklestad har definert Nordleden som sitt ansvarsområde, og har gjennomført møter med kommunene Grong, Snåsa og Steinkjer for merking og skjøtsel av leden.
2. St Olavsleden: NPS har fortsatt det gode samarbeidet med utviklingsprosjektet på Stiklestad, og har bidratt med informasjon og råd i tråd med innspill og forespørsler fra prosjektledelsen. Prosjektet v/Sør-Innherad prosti søkte i 2014 styret for NPS om å bli tatt opp som ordinært RPS, og viste i sin søknad til utarbeidet forretningsplan med forankring i vertskommune, tiliggende kommuner, Den norske kirke og Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Søknadsbehandlingen er utsatt til evalueringen i 2015 er gjennomført. I samarbeid med Levanger kommune er det utplassert en elektronisk teller på leden for å registrere trafikk.
3. St Olavsleden/Ytre led: Som en del av St Olavsleden ble det i 2014 godkjent en ny trase som alternativ rute mellom Munkeby og Trondheim. Denne går gjennom Levanger sentrum, over Alstadhaug og Ekne og videre til Frosta og Tautra for båttransport til Trondheim. Leden er merket og har tilfredsstillende tetthet på overnattingsplasser.
4. Romboleden: NPS initierte et møte med relevante ressurspersoner for å kartlegge status på arbeidet, samt for å etablere en arena for videre samarbeid.
5. Østerdalsleden: NPS har fortsatt godt samarbeid med styret for Østerdalsledene. NPS er representert i styringsgruppa for forskningsprosjekt knyttet til villreinstammen i Forollhogna, hvor leden går tvers gjennom området. I tildelingsbrevet til NPG er Østerdalsleden gjennom Sør-Trøndelag definert som NPS's ansvarsområde, og NPG har startet arbeidet med de respektive kommunene for å få på plass merking og skjøtsel.
6. Folloleden: Ingen konkrete tiltak fra NPS.

7. Østfoldleden: NPS har hatt møter med Sarpsborg kommune og Østfold Fylkeskommune for avklaring av prosessen med å tilrettelegge pilegrimsleden fra Folloleden ved Akershusgrensa gjennom Østfold til svenskegrensa og leden i Bohuslän. Første fase av arbeidet gjennomført ved at leden gjennom Moss kommune ble godkjent i 2014, og NPS deltok i markeringen av denne begivenheten.

Næringsutvikling

NPS har utarbeidet «Strategisk næringsplan for pilegrimsleden». NPS legger vekt på godt samarbeid med relevante aktører innen reiseliv og næringsutvikling, og har bl.a. bidratt med foredrag på åpningsseilas i regi av Kystpilegrimsleia, på reiselivsamling på DaleGudbrands Gard, på Fylkeskommunemøte på Gardemoen, på Riksantikvarens verdiskapingsamling, på Friluftslivskonferanse hos STFK og på Dovrefjellskonferansen. I tillegg har vi deltatt på salgsmessene «Norwegian Travel Workshop» i Alta samt på salgsworkshop i Hamburg i regi av Innovasjon Norge.

NPS har også deltatt med nettverksbygging og pilegrimsinformasjon på sju ulike reiselivskonferanser både nasjonalt og internasjonalt, samt gjennomført to tilbydersamlinger for aktører knyttet til Gudbrandsdalsleden.

Markedsføring og informasjon

NPS har i 2014 utarbeidet en markedsføringsplan og årshjul.

NPS arbeider for å etablere en tydeligere og mer samlet profil på pilegrimsarbeidet, og har i 2014 startet arbeidet med å koordinere markedsføringsinnsatsen ved de regionale pilegrimssentrene. Vi opplever en økende etterspørsel etter individuell oppfølging og veiledning av både nasjonale og internasjonale brukere av våre hjemmesider, og arbeider med å finne gode løsninger på hvordan dette kan løses. Trafikken på vår hjemmeside har i 2014 økt med 48,17 % fra 36 591 til 54 217 sammenlignet med året før, målt i antall individuelle brukere.

I 2014 har vi utviklet informasjonsbrosjyre (fire språk), papirkart og pilegrimspass. Vi har deltatt på Visit Norways vandrerkampanje, og Visit Trøndelags nasjonale og internasjonale kampanje. NPS har hatt tre kronikker på trykk i Adresseavisen og Nationen.

Gjennom tilrettelegging av ulike presseturer har vi i 2014 hatt reportasjer i flere internasjonale tidsskrifter innen reiseliv og friluftsliv. Sommeren 2014 ble det gjort opptak til et program fra pilegrimsleden i en tysk/fransk tv-serie under tittelen «Wanderlust! Europe`s most beautiful hiking paths», med premiere i Mellom-Europa høsten 2015.

Pilegrimsleden har også hatt eksponering i nasjonal media i løpet av året, både i tv, radio, tidsskrifter og aviser. Vi har ikke prioritert arbeidet med pilegrimsleden på sosiale medier.

Vi har i 2013 og 2014 gjennomført en nasjonal markedsundersøkelse for å kartlegge kjennskapen til pilegrimsleden. Denne undersøkelsen viser at det er ikke er merkbare endringer i folks kjennskap til leden fra 2013 til 2014.

For ytterligere opplysninger og detaljer vises til egen årsrapport for fagområdet.

Kultur- og naturreise

NPS og prosjektet Kultur- og naturreise har innledet et samarbeid om å samle og formidle digitalt innhold knyttet til Gudbrandsdalsleden. Vi har en felles interesse i å hente frem kjent og ukjent pilegrimsrelatert materiale om kultur, kulturminner og natur langs leden som kan formidles på nett eller på mobil. Vi hadde en felles markering og oppstart av prosjektet i Trondheim 29. april 2014.

Dokumentasjon

NPS har i 2014 kjøpt inn og plassert 10 elektroniske tellere på leden. I tillegg har vi i samarbeid med Østfold fylkeskommune satt opp to tellere på leden i Østfold. Disse vil gi oss oversikt over antall passeringer, tidspunkt for passeringer, samt retning. Dette vil danne grunnlag for å kunne si noe om den totale bruken av pilegrimsleden, samt at det vil gi oss sammenlignbare tall år for år. Vi har i tillegg gjennomført en spørreundersøkelse på tre ulike steder langs leden, med til sammen 404 respondenter.

Videre har vi i 2014 startet kartlegging av hva som finnes av statistiske opplysninger fra de regionale sentrene og andre aktører, og vil bruke dette i arbeidet med å utarbeide gode rapporteringsverktøy for 2015-sesongen.

Evaluering av de regionale pilegrimssentrene

Styret for NPS besluttet av strategiske hensyn å utsette dette arbeidet til 2015.

Internasjonalt arbeid

I 2014 har NPS prioritert følgende områder knyttet til internasjonalt arbeid:

1. Bidratt i planleggingen og gjennomføringen av markering av 1000-årsjubileet for St Olavs dåp i Rouen, Frankrike, 17.-19.10.14.
2. Styrking av det nordiske samarbeidet bl.a. gjennom tettere kontakt med foreningen «Pilegrim i Sverige» og arbeidet på Hærvejen i Danmark.
3. Samarbeid med universitetet i Jyväskylä i Finland gjennom tre konferanser. Informasjon om Pilegrimsleden – St Olavsveiene til Trondheim, Europeisk Kulturvei og godkjenningsprosedyrer.
4. Opprettholde statusen som Europeisk Kulturvei samt arbeide for å posisjonere St Olavsveiene til Trondheim sterkere i dette nettverket. Gjennom møter med Sør-Trøndelag fylkeskommune, Trondheim kommune og den nordiske styringsgruppa for Europeisk kulturvei har vi funnet gode løsninger på sekretariatsfunksjon og utvelgelse av norske representanter til den nordiske styringsgruppa for Europeisk Kulturvei.
5. Medlem i styringsgruppa for den europeiske avdelingen av «Green Pilegrimage Network» og samarbeid med Trondheim kommune knyttet til etablering av tettere kontakt med Betlehem.

Bistå RA i oppfølgingen av arbeidet med Kystpilegrimsleia

NPS har etablert kontakt med prosjektlederen for «Kystpilegrimsleia», og deltok bl.a. på åpningsseilasen i regi av prosjektet sommeren 2014.

Flytting til Kjøpmannsgata 1

NPS flyttet inn i nye lokaler i Kjøpmannsgata 1 i Trondheim den 01.10.14.

4. Statistikk

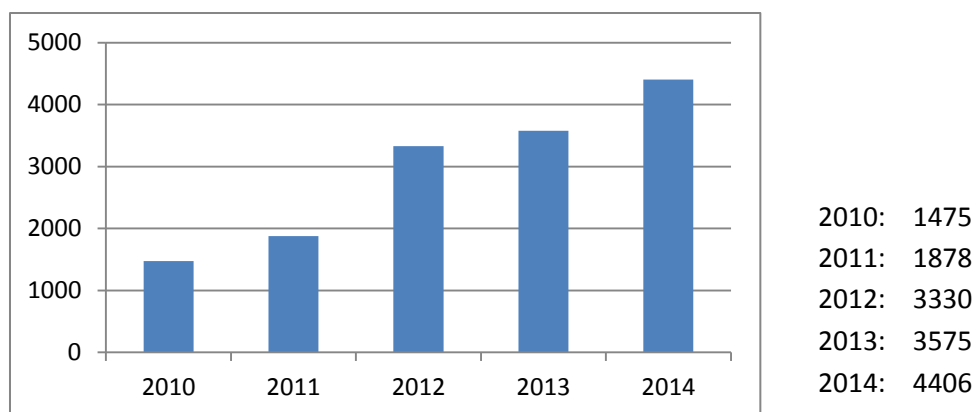
Tallmaterialet for kartlegging av pilegrimsvandrere og turister knyttet til pilegrimsarbeidet er noe mangelfullt, og på noen av parameterne rapporteres det ulikt fra de forskjellige regionale sentrene. Uklarheter omkring hva som skal registreres, og hvilke aktører en skal innhente tallmateriale fra, gjør at det er umulig å si noe nøyaktig om utviklingen de siste årene, men materiale gir likevel grunnlag for å se noen trender.

Kartlegging av overnattingsdøgn relatert til pilegrimstrafikken har pågått i større eller mindre grad ved de regionale sentrene siden 2010. Vi har ikke dekkende tallmateriale fra byene Oslo og Trondheim, som for mange er start- og stoppested. Det er grunn til å tro at mange av pilegrimsvandrerne som går langt tilbringer en til to netter ved henholdsvis start og stopp, og at mange også legger inn noen hotellnetter underveis på steder som ikke fanges opp av de tellesystemene vi har hatt så langt. Når det gjelder målet i Trondheim har vi overnattingstall kun fra Nidaros Pilegrimsgård.

Totalt har vi registrert 11 071 overnattingsdøgn knyttet til pilegrimstrafikken i 2014. På grunn av ufullstendig rapportering foregående år har vi ikke sammenlignbare tall for det totale antallet. Eksempelvis rapporterte vi 5323 overnattingsdøgn i 2013, men dette omfattet færre overnattingssteder enn det vi rapporterer på i år. Vi arbeider nå med å få på plass gode rutiner for registrering av aktivitet slik at vi for framtida kan operere med kvalitetssikrede tall som gir grunnlag for sammenligning.

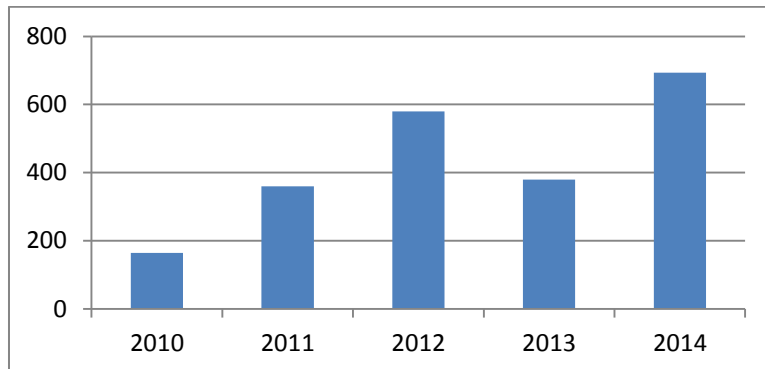
Vi kan imidlertid se på utviklingen av overnattingstallene for ansvarsområdet til Dovre RPS som dekker strekningen Nord-Sel til Sundet Gård rett sør for Trondheim. Dette utgjør omtrent 270 kilometer av Gudbrandsdalsleden, den siste strekningen inn mot Trondheim. Her er det gjennomført tellinger på de samme punktene år for år, og utviklingen viser en jevn økning:

Overnattingsdøgn Nord-Gudbrandsdalen – Leinstrand 2014:

Nidaros Pilegrimsgård utsteder «Olavsbrevet» til de som har gått minst de ti siste milene inn til Trondheim, eller syklet de siste 20 milene på samme strekning. Ordningen baseres på at pilegrimene selv må oppsøke Pilegrimsgården for å få utstedt Olavsbrevet. Dette tallmaterialet tilsvarer ikke det

nøyaktige antallet langvandrere som kommer til Trondheim, både fordi ordningen ikke er kjent for alle, og fordi enkelte ikke bryr seg om å få dette Olavsbrevet. Like fullt er dette tall som også viser en tendens:

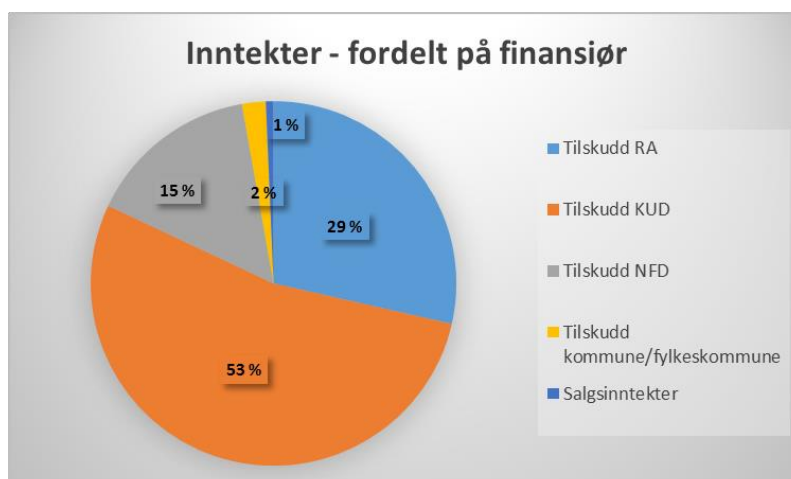
Antall Olavsletter:

2010: 165
 2011: 360
 2012: 580
 2013: 380
 2014: 693

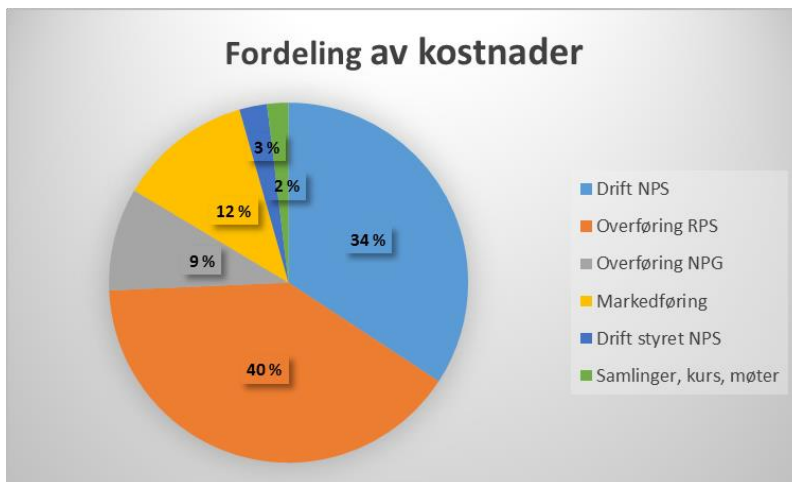
Langvandrerne som får tildelt Olavsbrevet er imidlertid bare en liten del av de som går pilegrimsvandring i Norge. Hovedtyngden av aktiviteten dreier seg om lokal og regional vandring. De regionale sentrene har godt samarbeid med skoler, menigheter og frivillige lag og foreninger, og arrangerer lokale vandringer i store deler av året. I 2014 gjennomførte de regionale sentrene til sammen 175 ulike pilegrimsvandringer, med alt fra små grupper på 10-12 vandrerer til store arrangement med 150-200 vandrerer. Videre hadde de regionale sentrene mer enn 60 andre pilegrimsarrangement med til sammen mer enn 7600 deltakere.

5. Økonomi

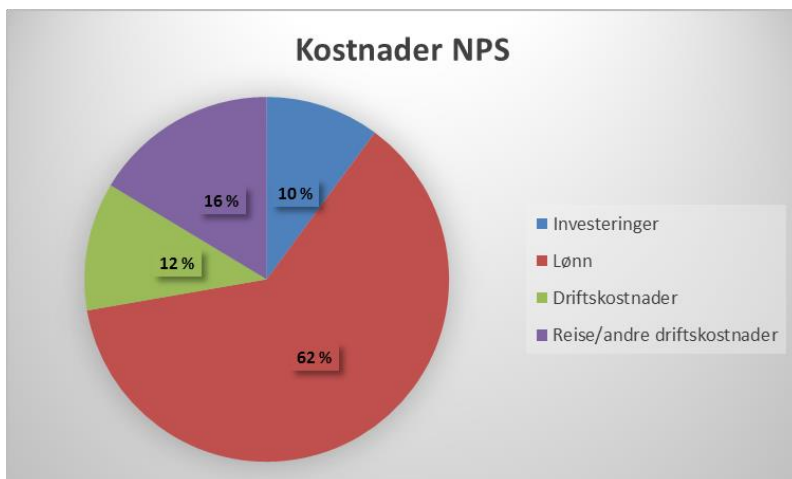
NPS finansieres i hovedsak med tilskudd fra Riksantikvaren, Kulturdepartementet og Handels og fiskeridepartementet. I tillegg har vi i 2014 hatt tilskudd fra Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune, samt at vi har hatt noen salgsinntekter. Det må også nevnes at fylkeskommunene Hedmark, Oppland og Akershus bidrar med økonomiske midler til drift og aktivitet ved de regionale sentrene samt til enkelte fellestiltak, uten at dette kommer inn under budsjett og regnskap til NPS. I 2014 har NPS hatt en budsjetttramme på kr. 13 131 929, og vi har hatt et regnskapsmessig mindreforbruk på kr. 143 496. Fordelingen mellom de ulike finansieringskildene er som følgende:

De totale kostnadene er fordelt etter følgende innsatsområder:

Driftskostnadene for NPS kan deles inn i følgende hovedkategorier:

Trondheim, 10.02.15

Hans Morten Løvrød /direktør